

JAN WAWRZYŃCZYK
WSP w Bydgoszczy

NOTATKA W SPRAWIE WEWNEJ GRUPY ODPOWIEDNIKÓW Z "WIELKIEGO
SŁOWNIKA POLSKO-ROSYJSKIEGO"

"Wielki słownik polsko-rosyjski" Dymitra Hessena i Ryszarda Stypuły /t. 1-2, Moskwa-Warszawa 1979, wydanie drugie poprawione i uzupełnione, zawierające około 80 000 haseł/ poddawany jest wielostronnej rewizji w związku z pracami leksyko-graficznymi mającymi na celu zebranie materiałów do "Wielkiego polsko-rosyjskiego słownika przekładowego"¹. W toku tych prac okazały się niezbędne różnorodne indeksy do tekstów występujących po prawej stronie wyrazów hasłowych. Skorowidze takie ułatwiają selekcję wadliwie opracowanych odpowiedniości przekładowych, umożliwiają usunięcie rozmaitych niekonsekwencji i luk w tłumaczeniach dzięki temu, że za ich pomocą leksykograf może wydobyć z olbrzymiej masy materiału uporządkowanego alfabetycznie zestawienia wyrażen jednolitych z określonego punktu widzenia /gramatycznego, semantycznego itp./. Np. celowe jest sporządzenia indeksu haseł przymiotnikowych, w których przekład zawiera składniki v vide, v forme albo stanowi frazę nominalną w dopełniaczu syntetycznym lub analitycznym /z określonym przymikiem, np. iz/; potrzebny jest indeks haseł rzeczownikowych z odpowiednikami opartymi na wyrazach sort, rod, vid, tip², jeszcze inny rodzaj trudności w ekwiwalentyzacji odsłoni indeks pozwalający dotrzeć do odpowiedników zawierających słówka ili, i itd.

Zaplanowane indeksy należałoby układać przy pomocy techniki komputerowej, co eliminowałoby wszelkie przeoczenia. Niestety niedostępność nowoczesnych urządzeń zmusza do ręcznego sporządzania skorowidzów alfabetycznych do prawej części-

ci artykułów hasłowych. Niżej przytaczam alfabetyczną listę haseł z dzieła Hessena i Stypuły skonstruowaną w następujący sposób: zawiera ona pewien podzbiór ogólnego zbioru haseł rzeczownikowych "Wielkiego słownika polsko-rosyjskiego", podstawą jego wyboru było występowanie w wyrażeniu niejednowyrazowym przytoczonym przez autorów w charakterze odpowiednika /w wypadku artykułów niejednopunktowych: w charakterze jednego z odpowiedników/ wyrazu hasłowego któregośkolwiek z wyrazów rosyjskich čelovek, lico, mużčina, żeńščina, životnoe, predmet. W przytłaczającej większości wypadków odpowiedniki zbudowane na tych semantycznie ubogich wyrazach wymagają poprawek i uściśleń; rozpatrując translandy oddzielnie, w porządku alfabetycznym, leksykografowie nie mogli dostrzec podobieństw w ekwiwalentyzacji, co stało się źródłem licznych niekonsekwencji przekładowych. Oto np. krwawiec ma odpowiednik: čelovek, stradajuščij /bol'noj/ gemofiliej, podczas gdy alergik otrzymał wyrażenie prostsze: stradajuščij allergiej, a jednocześnie hydrofob przełożono jako: lico, stradajuščee vodobożn'ju, choć w tych trzech wypadkach nie ma żadnego powodu do tak znacznego zróżnicowania przekładów. W części odpowiedników wprowadzono wymiennosc składnika, np. przystojniak to krasavec, krasivyj paren'/mużčina/, ale brak jej w roztrzepaniec, oblataniec i in. pozycjach.

W sporządzonej liście dominują hasła ze składnikiem čelovek, dlatego przy poszczególnych pozycjach podano w nawiasie, odpowiednio, tylko pozostałe składniki; poza tym dla haseł kilkupunktowych odnotowano w liście numery punktów zawierających odpowiedniki o interesującej nas tu strukturze.

Należy jeszcze zwrócić uwagę na znaczeniową stronę rzeczowników hasłowych, charakterystyczna jest wśród nich przewaga wyrazów orzekających coś negatywnie o sobie.

Lista haseł

ankieter /lico/, antytalent 2, azylowiec /lico/;
badany 2 /lico/, bałaganiarz, bałwochwalca 2, bazgrała 1,
bezideowiec, bezpieczeństwaowiec /lico/, bezwyznaniowiec /lico/,
brzydal, bywalec 2;

cedent /lico/ choiwiec, czerlak 1, cholernik 1, chrabaszcz 3, chuderlak, chudopacholek, chudziak 1, 2, chudzina 1, chudzielec, ciekawski 2, ciemniak, ciemnota 3 /ljudi/, ciużacz, cnotliwiec, cudotwórczyni /żeńščina/, czterdziestolatek /mużčina/;

ćwik;

desperat, desperatka /żeńščina/, drobiazgowiec, dwulicowiec, dwutonówka 2 /predmet/, dystrakt, dziesiątka 3, dziewiątka 3, dziewięćdziesiątka 3, dziewiętnastka 3;

egzoty 2, ekscentryk 1, ekshibicjonista 2, elegant /mużčina/, elegantka /żeńščina/;

fałszywiec, familiant 2, figurant /lico/, figurantka /lico/, firmant, flejtuch 1, frajer 1, frajerka 1 /żinščina/, fundator 2, fundatorka 2 /żeńščina/, funkojonariusz /lico/, furiat 2, furiatka 2 /żeńščina/;

galant 1, gamratka /żeńščina/, gbur 1, globtroter, głowacz 1, głuchoń, gorliwiec, grzecznis, gwałtownik 1;

hydrofob /lico/;

ideowiec, impertynentka /żeńščina/, impetyczka /żeńščina/, impetyk, indagat /lico/, inwigilowany 2 /lico/;

jałmużnica 1 /żeńščina/, jałmużnik 2, jaskiniowiec, jegośmość 1, jejmość 1 /żeńščina/;

kameleon 2, karnetowicz /lico/, kawaler 3, kawaleria 2 /ljudi/, kawalerka 3 /ljudi/, kłótnica /żeńščina/, kłótnik /mużčina/, kobieciątka /żeńščina/, kobiecina /żeńščina/, konwertyta, kostera 4 /żeńščina/, koślawiec 1, krasomówca, krwawiec, ksenofob /lico/, kunktator, kusajda 1 /mużčina,żeńščina/, kwalifikator 2 /lico/, kwoka 2a /żeńščina/;

luzak 3;

łachmyta 2, lysek 1 /żivotnoe/, lysoń 1;

manipulant 1 /lico/, maruda 1b, maruder 2, maruderka 1 /żeńščina/, marudziarka /żeńščina/, megaloman, megalomanka /żeńščina/, męczydusza /čelovek,żeńščina/, mężatka /żeńščina/, mężny 3, mięsożerca 2, milczek 1, mitoman /lico/, mizerota 2 /čelovek,żeńščina/, młodzian, młodzieniec, młódka 1 /żeńščina/, moderant 1, monociarz 1, monoman, mortus 2, mózgowiec, murzyn 1 /lico/;

nadgorliwiec, naiwniak, najmodawca /lico/, nałogowiec,

narcyz 1, narwaniec, nastrojowiec, natręt, natrętница /żeńścina/,
nazimek 1 /životnoe/, negatywista, nerwowiec, nerwus, nędzarka
/żeńścina/, niedbaluch, niemrawiec, niezdara /čelovek, ženścina/,
niezgrabiasz, niskociśnieniowiec, nominat /lico/, nonkonformis-
ta, nosacz 1, nudziarka /żeńścina/, nudziarz;

obieraczka 2 /żeńścina/;

obieżyświat, oblataniec, obrażalska /żeńścina/, obrażalski,
obrzydliwiec, obserwant, odmieniec 1, 4, odtwórca 1, okrutnica
/żeńścina/, okrutnik, opieszalec, ostrowidz 1, 2, ostrożniś;

pasjonat, perfekcjonista, persona 1 /lico/, pewniak 1,
piątka 3, piegus, pielęgniarsz, pięćdziesiątka 3, piętnastka 3,
piła 3a, platfus 2, plenipotent 1 /lico/, plugawiec, pływak 2,
3, pochlebczyni /żeńścina/, pocziwiec 1, 2, pocziwina, poli-
histor, ponurak, popędliwiec, pospolitak 2, postępowiec, po-
wiernik 1 /lico/, powodzianin, powodzianka /żeńścina/, półpanek,
praktykujący 2, prawicowiec, prawonabywca /lico/, prostaczek 1,
prostak 1, protokolant, prymityw 2, przyglupek, przystojniak
/mużčina/, puszczalska /żeńścina/, pykniek, pyszałek;

ramol, raptus, raróg 2, reflektant, reflektantka /żeńścina/,
reklamiarz, rekolektant, roczniak /životnoe/, roślinożerca /ži-
votnoe/, roztrzepanica 1 /żeńścina/, roztrzepaniec 2, rudzielec,
ryzykant, ryzykantka /żeńścina/;

salonowiec, sankarz, sekretnik 2, sensat, sensatka /żeńści-
na/, siedemdziesiątka 3, siedemnastka 3, skrupulant 1, 2, skru-
tator /lico/, słabeusz, słuchowiec, spowiednik 2 /lico/, spóź-
niański, spryciara /żeńścina/, sprzedawczyk, sygnatariusz 1 /li-
co/, szaraczek 2, szarmant, szóstka 3, sztywniak;

śledzienniczka /żeńścina/, śledziennik, światowiec;

trzydziestka 3, trzynastka 3;

uczuciowiec, utrapieniec, utrzymanek /mużčina/;

wamp /żeńścina/, wątrobiarz 2, wersalczyk 2, wiarołomca,
wielokomórkowce /životnye/, wielomówca, wrażliwiec, wrotkarz,
wtyczka 2 /lico/, wyga, wygodnicka /żeńścina/, wygodnicki,
wykolejeniec, wysiedleniec /lico/, wystawca, wywrotowiec /lico/,
wzrokowiec;

zabobonnica /żeńścina/, zabobonnik, zacofaniec, zadufek,
zapalacz 3, zapaleniec, zapisywacz 1 /lico/, zapominalska

/ženščina/, zapominalski, zarobkiewicz, zarozumialec, zaślepieniec, zawalidroga 2, zboczeniec, zgorzknialec, zleceniodawca 1 /lico/, zmysłowiec, zuchwalec.

PRZYPISY

- ¹ Por. Informacja o gromadzeniu materiałów do "Wielkiego polsko-rosyjskiego słownika przekładowego", W: Zeszyty Naukowe WSP w Bydgoszczy. Studia Filologiczne. Zesz. 16 /w druku/. Na temat słownika D. Hessena i R. Stypuły przygotowane zostały następujące prace: J. Wawrzyńczyk, Przekłady w leksykografii polsko-rosyjskiej a słownictwo jednojęzyczne; tegoż: O tłumaczeniu przymiotników w "Wielkim słowniku polsko-rosyjskim"; tegoż: Uwagi o frazeologii w "Wielkim słowniku polsko-rosyjskim" D. Hessena i R. Stypuły; H. Bartwicka, J. Mędelska, J. Wawrzyńczyk, Głosy do "Wielkiego słownika polsko-rosyjskiego" Dymitra Hessena i Ryszarda Stypuły. Powinny one ukazać się w najbliższych latach drukiem.
- ² Zob. w niniejszym numerze Zeszytów Naukowych WSP w Bydgoszczy publikację przygotowaną na moje zlecenie przez M. Golonkę.